

dékességet, a darabosságot akarná indokolni. A regényszerkezet rafináltan bonyolult. A Hobbis háborúja című fejezetről pl. csak később derül ki, hogy tulajdonképpen betétnovella, a „szerzője” Angél (ez a regény legsikerültebb része, dacára annak, hogy „kezdő” írta). Angél még két fejezetnek a „társszerzője”: az Angél az idegenvezető és az Óriás képregénynégyzet madártávlatból címűeknek. Ez utóbbi a jövőbe kalauzolja olvasóit. Aprólékos, valóság-hű leírásaival (pl.: „Szabadka. Tengerszint feletti magasság: 105 m. Lakosok száma...” stb.) ellenpontozza az előző, leírásokban szűkölködő fejezeteket.

Az *Ebihalak* töredékessége, darabossága, „nyitottsága” funkcionális, indokolt. *Helyénvaló*.

Ifjúsági regény. „Erről nézed: ilyen, arról nézed: olyan. Új szögből figyeled, most sem hasonlít... mire? Önmagára?”

P. NAGY István

VÁROS-KÉPEK

Oto Tolnai: *Priče iz robne kuće*. Bratstvo-jedinstvo, Újvidék, 1986

Ahogy az életmű önnön múltjából és múltjában folytonosan megújulva immár hagyományt teremt, úgy törekedik a témává vált világ is a kontinuitásra. A folytonosság tudatát, létezésünk öntudatát az epika hordozza a legautentikusabb módon, lévén ez az emlékezés műfaja: városi életünk megannyi objektuma (az életmű megannyi szimbóluma) — a kirakatok, hirdetőtáblák, forgóajtók, mozgólépcsők, sugáruak, parkok, sínek, lakótelepek, hidak s nem utolsó sorban a folyó — velünk együtt várja „történeté levésének” pillanatát.

Tolnai Oto egyszerre teremt meg novelláiban a Várost és annak történetét. Továbbá megteremt a városi olvasót, és ez sem mellékes. Ebben a városban bolyong a novellák első személyű „hőse”, látszólag idegenül. Csak az érti, hogy itt másról van szó, aki ismeri Tolnai költészetében azt a bensőségességet, ami az író a világhoz és annak tárgyaihoz fűzi. E viszonyban teremődik újra és újra a város és a novella. E bensőségességben születik meg a hagyomány: az elbeszélő ott-hont keres a térben és időben, akár az elbeszélés, és mikor megtalálja, a tárgyiasság és alanyiség, Város és író koordinátái egybeesnek.

A tér-idő átdimenzionálásával metafizikai teljességgel tárulkozik elének a Város-kép: mintha Kafka köteteivel a hónapok alatt Prága középkori utcáit járnánk szüntelen! — „Hirtelen berántottam a fejem: tán valami ködbe fojtott városkában élek?! Tudod, sosem is sikerült túltennem magamat azokon a sötét, metafizikai kategóriákként csillanó tülhegyes

német tornyokon (...) Akár a tüskék. Mindig úgy éreztem: szúrják az isten talpát. És az isten egy óriási sünnnek képzelet a földet, egy óriási sünnnek, amelyen neki vérző talpakkal kell sétálnia végtelen..."

Az emberi történet nagy épületei architektonikájukkal maradtak fenn jelenvalóságunk számára. Az Áruház olyan építmény, melynek áruosztályai valóságélményünk szerkezete absztrahálódik. Az elbeszélő világban való bolyongása során ez az architektonika-élmény az élmény architektonikájává változik, a *térérzékelés* metaforává, minden novella egyetlen nagyszabású képpé: az elbeszélő betér az Áruházba. A társadalom mint „óriási árügyintemény”, benne az egyes áru mint a gazdagság „elemi formája”, az árutermelés marxi metaforái. Manapság szívesebben hasonlítunk élő organizmusokkal (emberi szervezet — irodalmi alkotás organikus felépítése vagy valami nemesebb növény pl. egy főtörzs hasonlítása bizonyos motívumok terjedésére), miközben a holt anyagról, a szervesetlen struktúrákról tökéletesen megelégedünk. Pedig csak érintenünk kell egyiket-másikat, s máris megszólalnak nekünk, hátlából a simogatásért.

Tolnai Ottó Áruház-novelláiban a tárgyi világ háláját beszéli el. Az Áruház templom, a vásárlás pedig áhítat, létezésünk történetének az áhítata, melyet az Áru-tárgyak mesélnek bensőnkben szüntelen! — „A legizgalmasabbak azok a hatalmas dobozok, ládák voltak, amelyekben ömlesztve hevert mázsaszámra mindenféle gomb, gombocska. Álltam abban a kis boltban, és éreztem, ott mind megtalálom gyermekkorom lepattant, elveszett, hiába kerestem gyöngyház, faagancs- és bakelit-gombjait. Mint a mese Jancsi és Juliskája az elszórt kavicsokon, szépen visszalépkedhettem gyermekkoromba.”

Legcsodálatosabbak a kötetben azok a helyek, ahol egy-egy *Tolnai-motívum* létrejöttének lehetünk a beavatottjai. A beavatás a legigazibb párbeszéd, ami mű és olvasó között létrejöhet. És az író minket beavat a teremtés titkaiba: világhoz való viszonyának leglényegibb sajátja ez a párbeszédbe elegyedés. Novelláinak minden erényét és fogyatékoságát is itt kell keresnünk, ebben a magas fokon *megszólaló*, önértelmező subjektivitásban, melyet olykor terhesnek érzünk, olykor pedig csodálunk. Terhesnek akkor érezzük, mikor egy-egy túldimenzionált motívumra bukkanunk. Csodálatosnak, ha magát az értelmezés folyamatát figyeljük, végtére is minden novella erről a „folyamatról” szól, a világhoz való viszony értelmezésének egy-egy történetét beszéli el.

PISZAR Agnes